

The background features a series of concentric circles in shades of red, orange, and yellow, creating a glowing effect. A laurel wreath is visible in the background, partially obscured by the text.

III.
IVHK

KRE BTK
2020. 12.18-19.

III. INTERDISZCIPLINÁRIS VALLÁSTUDOMÁNYI HALLGATÓI KONFERENCIA

ABSZTRAKTFÜZET

BUDAPEST, 2020. DECEMBER 18–19.

SZERKESZTETTE: SUSZTA LAURA, SZÚCS BERNADETT

NYELVI LEKTORÁLÁS: SZÚCS BERNADETT

A GRAFIKAI ELEMEEKET (LOGÓ, BORÍTÓ) TERVEZTE: © DETKY MÁRTA

K R E

Károli Gáspár Református Egyetem

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM, BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR,
SZABADBÖLCSESZET TANSZÉK

III. INTERDISZCIPLINÁRIS VALLÁSTUDOMÁNYI HALLGATÓI KONFERENCIA
2020. december 18–19. KRE BTK Szabadbölcsészet Tanszék

PROGRAM

2020. DECEMBER 18. PÉNTEK

- 9.30 Megnyitó (a konferenciát a KRE BTK Szabadbölcsészet Tanszékének tanszékvezetője, Prof. Dr. Boros Gábor nyitja meg)
- 9.50 Kávészünet

I. szekció

Szekcióelnök: DR. SARNYAI CSABA MÁTÉ

- 10.00–10.30 LŐRINCZI Petra: *Dél-Korea és a karizmatikus mozgalmak*
- 10.30–11.00 NAGY Zoltán: *Nagy Konstantin, az első keresztény császár?*
- 11.00–11.30 NEMES Márk: *Az NRM kutatások újraértelmezésének szükségége*
- 11.30–12.00 DUDÁS Róbert Gyula: *A modus vivendi lehetősége 1945-1947 között Magyarországon és Lengyelországban*
- 12.00–13.30 Ebédészünet

II. szekció

Szekcióelnök: DR. FALUDY JUDIT

- 13.30–14.00 OROSZ Adrienn: *Jézus megkísértése. A Bész-Ördög ikonográfiájának elemzése a Winchester Psalter illuminációjában*
- 14.00–14.30 CSEHI Dóra Anasztázia: *A szakrális festészet lényegét érintő vallástudományi kérdések*
- 14.30–15.00 SZAMKÓ Eszter: *Temesvári Pelbárt és Laskai Osvát Árpád-házi Szent Erzsébet ünnepére íródott sermóinak értelmezése a keresztény misztika szempontrendszerai alapján*
- 15.00–15.30 ZÁBÓ Virág: *Hit, életcélok, mentális egészség*
- 15.30 Kávészünet

III. szekció

Szekcióelnök: DR. HORVÁTH ORSOLYA

- 16.00–16.30 ENESEY Diána Dorisz: *Az időn kívül és azon túl. Állandóság és örökkévalóság problémája Søren Kierkegaard filozófiájában*
- 16.30–17.00 PALLÓS Áron: *A szeretet közvetítői szerepe Kierkegaard-nál. Ábrahám történetének lehetséges olvasata a Der Liebe Tun felől*
- 17.00–17.30 PAPP Szilvia Anikó: *Jób a soá kontextusában: a dialógus mint lehetséges válasz*
- 17.30–18.00 SZUGYICZKI Zsuzsanna: *Tradicionális és modern misztika*

2020. DECEMBER 19. SZOMBAT

IV. szekció

Szekcióelnök: DR. HABIL. VASSÁNYI MIKLÓS

- 10.00–10.30 SUSZTA Laura: *Tényleg nincs vallása a Denesufiné törzsnek? Vallásnéprajzi elemzés Samuel Hearne alapján*
- 10.30–11.00 PETŐ László: *Az áldozatbemutató módjai és szerepe az andoki indiánok vallásában válogatott koraiújkori spanyol források tükrében*
- 11.00–11.30 CSÁSZÁRNÉ GUTH Bernadett: *Hitvalló Szent Maximosz lélekfelosztása és ennek antik filozófiai kontextusba helyezése*
- 11.30–12.00 SZÉKELY Tamás: *Az alázat, mint motívum Canterbury-i Anselmus imádságaiban és meditációiban*
- 12.00–13.30 Ebédszünet

V. szekció

Szekcióelnök: DR. HABIL. KENDEFFY GÁBOR

- 13.30–14.00 ÉLŐ Csenge Enikő: *Aki szégyellte, hogy testben lakik*
- 14.00–14.30 MIKOLA NYÍRI Emese: *Augustinus Vallomása mint spirituális gyakorlat modell*
- 14.30–15.00 MAGDUS Tamás: *Átmeneti rítusok megjelenése a római Ceres kultuszban*
- 15.00–15.30 SZŰCS Bernadett: *A Mária szerinti evangélium*
- 15.30 Kávészünet

VI. szekció

Szekcióelnök: DR. SARNYAI CSABA MÁTÉ

- 16.00–16.30 HANNOS Gábor: *A tér megszentelésére irányuló törekvések lényege a Vinculum Caritatis világi rend valóságában*
- 16.30–17.00 KISNÉMET László Fülöp: *A monostor és a monostoron kívüli világ*
- 17.00–17.30 MOLNÁR Boldizsár: *Az antiszemita Shakespeare: A velencei kalmár és utóélete*
- 17.30–18.00 PATAKI-TÓTH Angelika: *Megnyerni a szívüket. A japán vallástudat objektív vizsgálatának fontossága a karizmatikus keresztény misszió szempontjából*
- 18.00 A konferencia zárása (a záróbeszédet a KRE BTK Vallástudomány mesterképzésének szakfelelőse, Dr. Sarnyai Csaba Máté tartja)

Dél-Korea és a karizmatikus mozgalmak

Doktori disszertációm tervezett címe „A dél-koreai és magyar protestáns karizmatikus mozgalmak társadalmi, kulturális és vallási beágyazottsága a 20. században”. Kitűzött céloom alapvetően a két ország neoprotestáns mozgalmainak kutatása. A koreai kontextuson belül munkálataim középpontjában a Yoido Gyülekezet történetének, társadalmi, kulturális és vallási szerepének vizsgálata áll, mely gyülekezet jelenleg a világ legnagyobbja, a maga közel 800.000 fős hívői közösségével. Yoido azonban a vallástudomány iránt érdeklődők számára számos más aspektusból is figyelemre méltó lehet, mivel ennek a gyülekezetnek a története és sajátosságai magukban hordozzák a 20. század Dél-Koreájának esszenciáját.

Ebben az előadásban rövid betekintést nyújtok Korea sokszínű vallási életébe: bemutatom azokat a jellegzetességeket, melyek különlegessé és egyedivé teszik ezt a kutatási területet. Az előadás PhD kutatásom jelenlegi állását, eddigi eredményeim összegzését tartalmazza majd, kiemelve kutatómunkám vallástudományi aspektusait. Prezentációmban mindezek mellett be fogok számolni az amerikai protestáns teológiai irányzatok Dél-Koreára gyakorolt hatásáról is. A választott témán belül továbbá a prosperitás teológia megjelenésének, pontosabban ennek a dél-koreai kontextusba történő beágyazódásának kérdését is körüljárom majd. A nyugati és a koreai változatok összehasonlítása által mutatom be azokat a vallási és társadalmi tényezőket, melyek jelentős befolyást gyakoroltak a prosperitás teológia meghonosodására és fejlődésére az általam vizsgált országban.

Nagy Konstantin, az első keresztény császár?

A közhiedelemben olykor találkozni azzal a tévhittel, hogy Nagy Konstantin volt a Római Birodalom első keresztény uralkodója. Ezt leginkább a milánói ediktum kiadásával indokolják, amelyben vallásszabadságot biztosított a keresztényeknek. Sokan elfelejtik azonban, hogy ezt nem egyedül, hanem az akkori társcsászárral, Liciniussal közösen adta ki. Ő akkor nem tekinthető kereszténynek? A hagyományos narratíva új szemponttal bővül, ha hozzátesszük, hogy Galerius már korábban beszüntette a keresztényüldözéseket. További problémát jelent, ha feltesszük azt a kérdést, hogy az élete végéhez közeledő Konstantin, miért érezte szükségét annak, hogy pogány papok áldását is kérje az új főváros, Konstantinápoly építéséhez.

In hoc signo vinces, „e jelben győzni fogsz,” tartja a már szállóigévé vált mondás. Tényleg a keresztény Isten üzent a fiatal Konstantinnak? Vagy van ennek pogány előzménye? A híres krisztogramot vissza lehet vezetni egy pogány szimbólumra? Miért csak élete végén keresztelkedett meg? Melyik akkori keresztény „felekezet” által vette fel a kereszténységet? A fenti kérdésekből kiindulva szeretném árnyalni a köztudatban élő Konstantin-képet, rámutatva az uralkodó hatalompolitikai céljaira, a szinkretizmusokra, valamint a legitimációs ambícióira.

Az NRM kutatások újraértelmezésének szüksége

Előadásomban a nyugati új vallási mozgalmakkal (NRM) kapcsolatos kutatások fogalmi és kontextuális problémáit tekintem át (az előadás időkerete és a tematikus távolság miatt a közel- és távol-keleti és NRM jelenségekről nem ejtek szót). Az alapfogalmakat a nemzetközi szakirodalom prominensebb szerzőire támaszkodva taglalom (Pl.: Dereck Daschke, Michael W. Ashcraft, Eileen Barker, James R. Lewis, Peter Clarke, David Barrett, Roy Wallis, Stephen J. Hunt, stb.).

Kitérek a tárgyalt téma fogalmi és módszertani újraértelmezésének szükségére, az egyes vallástudományi alapfogalmak (Pl.: szent szöveg, rítus/rituálé, szakrális én, vallási közösség, szent tér és idő, stb.) megváltozására és az új paradigmarendszer alapvető kérdéseire. Ezen felül érvelek a durkheimi vallás-, valamint a weberi szekta- és kultuszfogalmakon való túllépés szükségességére mellett. Rávilágítok a segédtudományok és a digitális technológia eszköztárának lehetőségeire: az online terek megjelenésére, értelmezésük szükségességére, ezzel párhuzamosan az új vallási mozgalmak dinamikáinak megváltozására.

Előadásomat az alapkutatásra, mint módszertani elemre való reflexióval zárom. Úgy vélem, hogy a kortárs vallástudományban a digitális technológiai fejlődéssel újabb perspektívák nyílnak a „*big data*” fókuszú kvantitatív adatfeldolgozást illetően: az online terek, az újfajta vallásossági modellek, valamint a drasztikusan megnövekedett információmennyiség teljesen új irányokat mutat a kutató számára, melyek feltárása a kortárs vallásosság mélyebb rétegeibe nyújt betekintést.

***A modus vivendi* lehetősége 1945-1947 között Magyarországon és Lengyelországban**

A II. világháború vége Európa keleti részén egy teljesen új „kezdetet” jelentett. A jaltai megállapodás következtében az előadásomban vizsgált két ország Magyarország és Lengyelország számos más országgal egyetemben, a Szovjetunió érdekszférájába került. Sokáig evidenciaként tekintettünk arra a tényre, hogy a Szovjetunió célja egyértelműen a kereszténység, illetőleg valamennyi más vallás felszámolása, háttérbe szorítása vagy teljes felszámolása volt.

Ma már számos bizonyítékunk van arra nézve, hogy 1945–1947 között mind Lengyelországban, mind pedig Magyarországon zajlottak tárgyalások egyfajta *modus vivendi* kialakítására. Ez a tárgyalás – pontosabban fogalmazva előkészítő megbeszélés – Magyarországon teljes kudarcba fulladt, míg Lengyelországban mérsékelt sikereket ért el. Előadásomban a tárgyalássorozat előzményeit, annak lefolyását, valamint sikertelenségének okát – melyben Rákosi Mátyásnak és Mindszenty Józsefnek egyaránt komoly szerepe volt – vizsgálom, illetve következményeit kutatva összehasonlítom a lengyel és a magyar egyház lehetőségeit a XX. század második felében.

Előadásomban arra keresem a választ, hogy vajon ez a megghiúsult tárgyalás lehetett-e az oka annak, hogy az egyházi hierarchiát Magyarországon a lehető legnagyobb mértékben maga alá gyűrte az államhatalom, hogy a szerzetesrendeket feloszlatták, és amivel – némi túlzással élve – az egyház vegetatív állapotba került. Ezeket a törekvéseket Lengyelországban jóval kisebb mértékben vitték sikerre. Előadásomban a *modus vivendi* megvalósításának céljából külön ki fogom emelni továbbá a „Vatikán James Bondjaként” ismert Nagy Töhötöm jezsuita szerzetes szerepét.

Jézus megkísértése

A Bész-Ördög ikonográfiájának elemzése a *Winchester Psalter* illuminációjában

A *Winchester Psalter*, más néven Henry de Blois zsoltároskönyve egy kétnyelvű pergamen-kódex, amely a 12. század közepén készült. A jelenleg a British Library-ben található kézirat azért is különleges, mert illuminációja 38 darab, egész oldalas, 1-3 regiszterre osztott miniatúrákat tartalmaz. A 18. *folio recto*-ján láthatók Jézus megkísértésének jelenetei. Szemügyre véve az első kísértés ördögének ábrázolását, az ókori egyiptomi vallásban jártas kutatók számára egy ismerős alak vonásai tűnnek fel, ugyanis ez az ördög sokban hasonlít az egyiptomi istenség, Bész ábrázolásához. Ez az alak áll előadásom középpontjában. Kutatásom során megvizsgálom az ördög típusait a *Winchester Psalter*-ben, összevetem más, korabeli dokumentumok ördög-ábrázolásaival, majd elemzem az első kísértés ördögének ikonográfiáját, kitérve azokra a kérdésekre is, hogy mely vonásaiban, illetve milyen módokon találkozhatott össze ábrázolása Bésszel, ezzel az ókori egyiptomi istenséggel.

A szakrális festészet lényegét érintő vallástudományi kérdések

A szekularizációval az egyház és a művészet korrelációja csökkent. Miután az alkotások már nem csak egyházi megrendelésre készültek, felmerült a kérdés, vajon létezhet-e liturgiának megfelelő művészet a művész vallási elkötelezettsége nélkül. A szakrális festészetet helytálló vallási aktusként értelmezni, de evidens, hogy kivétel nélküli gyakorlati teljesülése nem bizonyítható, amelyre dr. Demeter Márton *A kulturális különbségek szerepe a transzcendentális leképezésekben* című írásában oly kitűnően rávilágít. Észrevétele azonban ellentmond ugyanitt írt kijelentésének, miszerint az alkotó egy szakrális szignifikációként értett jelölésben szükségszerűen számol az isteni jelenléttel. Ha egy vallásos szimbólum (jelkép, mozdulat) használata intenció nélküli, akkor az nem implikálja a transzcendens közvetlen jelenlétének gondolatát a szimbólumot *hic et nunc* applikáló individuum tudatában. A szimbólumhasználat mögötti intencióról viszont ugyanúgy nincs bizonyosságunk, mint a vallásos meggyőződésről, lévén ez feltétele a szimbólum intencionális használatának. Világos tehát, hogy a szakrális festészetben a szimbólumok személyes hittől vezérelt ábrázolása – mivel állandósága megkérdőjelezhető – csak járulékos tulajdonság.

A témához kapcsolódó szakirodalom elemzése során felfigyeltem II. János Pál pápa művészekhez írt levelére, melyben a Teremtő Isten képmásaiként hivatkozik rájuk. Ez azonos a művészekről alkotott általános közvéleménnyel, ami hozzájárulhat alkotói öntudatuk növeléséhez, korlátozván stilisztikai és tárgyi palettájuk sokszínűségét. A pápai levél alapján a szakrális festészetre vonatkozó vallástudományi kérdések megoldását a festők alkotói öntudatának redukciójában keresem, amely öntudati redukciót tekinthetjük plauzibilis tudati reakciónak, melyet az alakok és témák szentségének vizualizációs problémája, azaz a talentum határának megismerése okoz.

Temesvári Pelbárt és Laskai Osvát Árpád-házi Szent Erzsébet ünnepére íródott *sermők*nek értelmezése a keresztény misztika szempontrendszerai alapján

Számos esetben a nemzetközi irodalomtudományi kutatások a *sermo* műfaji megjelölést olyan disputációs kombinációk formájaként értelmezik, melyek a misztikától határolják el. Előadásomban elsősorban e szembeállítás érvénytelenségét fogom bemutatni. A keresztény spiritualitás felőli értelmezés relevanciáját kiemelt példák mellett a szövegkorpusz felépítésének rendszerén (*introitus, divisio, subdivisio*) keresztül is ismertetem. Kutatásomat elsődlegesen azoknak a kérdéseknek a megválaszolása vezérelte, hogy a *sermők* nyelvi rétegei hogyan és milyen mértékben viszonyulnak a misztikus szöveghagyományhoz, illetve, hogy a késő középkorban élt hitszónokok Erzsébet-beszédeiben milyen módon jelennek meg a koldulórendi modell hatásának és lelkiségének dimenziói. A misztika fogalmának és kutatástörténetének komplexitását szem előtt tartva az ehhez a tárgykörhöz sorolható részeket kiemelt példákon keresztül ismertetem. Ezeket elsősorban a passiómisztikához, a középkori női vallásosság kontextusából már ismert oltáriszentség tiszteletéhez, az imádság és a *meditatio* fokait megjelenítő részekhez, valamint az *unio* misztikához kapcsolom.

Hit, életcélok, mentális egészség

Háttér és célkitűzések

Az emberlétből fakadó legalapvetőbb motiváció az életcél megtalálására való törekvés (Vargha, 1991). Az élet értelmetlenségének megtapasztalása kifejezi, hogy a múlt, a jelen és a jövő eseményei között valamilyen jelentéstartalom kapcsolata van, és hogy az egyén életének nagyobb távlatokban, akár egész életét átívelően célja, rendeltetése van (Martos, 2010). Előadásomban az értelemmegélésnek és az értelemkeresésnek a kapcsolatát vizsgálom az alábbi lelki jóllétet biztosító tényezőkkel: az életcélokkal, a valláshoz való viszonyulással, a kötődéssel és a mentális egészséggel. E komplex összefüggésrendszer feltárásával az Élet Értelme Kérdőív magyar változatának validitásához járulok hozzá.

Módszer

A vizsgálatban 506 felnőtt személy töltötte ki az online kérdőívcsomagot (Élet Értelme Kérdőív (Martos és Konkoly Thege, 2012), Életcél Kérdőív (Konkoly Thege és Martos, 2006), Aspirációs Index rövidített változata (Martos és mtsai, 2006), Kritika Utáni Vallásosság Skála rövidített változata (Martos és mtsai, 2009), Közvetlen Kapcsolatok Élményei Kérdőív (Jantek és Vargha, 2016), Mentális Egészség Teszt (Oláh és mtsai, 2018)). Korrelációs elemzésekkel, hierarchikus klaszteranalízissel és varianciaanalízissel feltártam az értelemmegélés és értelemkeresés fenti tényezőkkel való lineáris és nemlineáris, interakciós kapcsolatát.

Eredmények

Azoknak, akiknek sikerül megtalálni az értelmet élethelyzetükben – legyen szó bármiről is, sikerül megőrizniük lelki egészségüket. Az élet értelmességét megtapasztalók könnyebben birkóznak meg az élet kihívásaival, jobban tudják szabályozni érzelmeiket, gondolataikat és viselkedésüket, jobban képesek az élet pozitív élményeit élvezni, valamint nagyobb fokú lelki jólléttel rendelkeznek. Hatékonyabban működnek szociális helyzetekben és emberi kapcsolataikban is boldogabbak, mint azok, akik kevésbé képesek megtapasztalni az élet értelmességét. Az életük értelmességét felismerő személyek nem a külvilág által szabályozott, hanem belülről motivált célokat tűznek ki maguk elé és mindennapi tapasztalataikban fürkészik Isten jelenlétét. Az értelemkeresés útján járók is jó lelki ellenállóképességgel és önszabályozóképességgel rendelkeznek, viszont az édesanyjukkal és a barátaikkal való kapcsolatukban szorongóbbak. Esetükben nem állapítható meg hasonló egyértelműséggel az optimális mentális egészség, fókuszuk inkább a külvilág által sugallt és a belülről állított célok megvalósítására összpontosul.

Következtetések

Az élet értelmébe vetett hit lelkiegészségvédő tényező. Az élet értelmességének személyes megtapasztalása olyan lelki erőforrás, mely jobb életminőséget biztosít az egyén számára az élet érzelmi, pszichológiai, szociális és spirituális területén. Az értelemkeresést a még ki nem forrott célrendszerből eredő motivációs feszültség táplálhatja.

Az időn kívül és azon túl

Állandóság és örökkévalóság problémája Søren Kierkegaard filozófiájában

Előadásomban a Kierkegaard műveiben kirajzolódó időfogalom egy aspektusát járom körül. Az időiség filozófiai megközelítésének egyik lehetősége, hogy annak határait fürkésszük. A kierkegaard-i gondolkodás folyton visszatérő eleme az örökkévalóság – az időiség egy ilyen határa –, ám az „örökkévalóság” kifejezés gyakorta összemosódik az állandóság fogalmával, így érvényességi területeik határa is homályossá válik. A megkülönböztetést körülményessé teszi, hogy mindkettő valamelyest „időn kívülként” kerül be az időiség körén belülre – ezért is jelent e megkülönböztetés filozófiai problémát. A distinkcióhoz Kierkegaard *Félelem és reszketés* című munkájában szereplő két fiktív karaktert hívom segítségül, nevezetesen a végtelen rezignáció lovagját és a hit lovagját. Kettejük ábrázolása ugyanis megfelelő alapot szolgáltat az állandóság és az örökkévalóság közti különbségtételre. Miként viszonyul e két karakter a fizikai időhöz? Milyen módon válik külön a belső időkezelés a fizikaitól? Melyik idősíki kap központi szerepet az állandóságban és melyik az örökkévalóságban? Milyen módon helyezheti az egyes embert az időn kívülre az emlékezés és az időn túlra a remény? Előadásom során a két lovag bemutatása által szeretnék egy teljesebb képet nyújtani a végeesség területén felbukkanó állandóságról és örökkévalóságról, Kierkegaard egyéb írásait is bevonva a vizsgálódás körébe.

A szeretet közvetítői szerepe Kierkegaard-nál

Ábrahám történetének lehetséges olvasata a *Der Liebe Tun* felől

Előadásom keretében Søren Kierkegaard filozófiájában vizsgálom hit és etika illetékességi körének viszonyát, különös tekintettel a szeretetről szóló elmélkedéseire. Egy kézenfekvőnek tűnő olvasat szerint a szerző nemcsak, hogy leválasztja az etikát a hitről, hanem ellentétbe is állítja őket egymással, én azonban szeretném árnyalni az erről kialakult képet.

Módszerem két mű összevetése: a *Félelem és reszketés*, mely hit és etika körének viszonyát fejti ki, felvázolva a paradoxont, amely Ábrahám áldozatának két, különböző olvasatában rejlik, vetem össze egy későbbi, magyarul eddig meg nem jelent szöveggel, mely német fordításban a *Der Liebe Tun* címet viseli, és Kierkegaard szeretetről szóló elmélkedéseit tartalmazza. (Utóbbi vonatkozó részeit a kutatás céljából magam fordítottam le.)

Már a *Félelem és reszketés* kapcsán is felhívom rá a figyelmet, hogy ugyan Ábrahám felfüggeszti az etikumot, mikor készül feláldozni fiát, Izsákot, hite mégiscsak abban áll, hogy Isten végül visszavonja a követelését, így nem kell olyat tennie, ami ellentmond az etikának, és ami még súlyosabb: a szeretetnek is. Úgy vélem, a *Der Liebe Tun* bizonyos részei meggyőződen igazolják megállapításomat az elválasztás árnyaltságára vonatkozóan, és a szeretet valóban betölt egyfajta közvetítői szerepet hit és etika között.

Jób a *soá* kontextusában: a dialógus mint lehetséges válasz

Jób története a *soá* utáni/posztholokauszt teológiai, filozófiai és művészetelméleti diskurzusban is kiemelt szerepet kapott. A *soá*/holokauszt megtörténte utáni Jób-reprezentációkat vizsgálva azt láthatjuk, hogy jelentősen gyarapodott azoknak a művészeti alkotásoknak, filozófiai írásoknak, teodíceai elmélkedéseknek a száma, amelyek Jób alakját jelenítik meg, Jób történetét mondják újra, átírva, a jelenük kontextusába helyezve. A Jób-reprezentációk mögött egymástól egészen eltérő, sőt meghökkentő Jób-értelmezések húzódnak meg. Melyek azok a vonások Jób történetében, amelyek által Jób alakja a *soában* kegyetlenül meggyilkolt ember(milliók) történetével párhuzamba állítható és melyek azok, amelyek miatt ez a párhuzamba állítás megkérdőjelezhető? Azt kimondhatjuk, hogy az 'ártatlan ember szenvedése' az egyik olyan fő mozzanat, amely Jób könyve és a *soá* összefüggésének alapjául szolgál.

Előadásomban azt vizsgálom – elsősorban a zsidó vallásfilozófia *soá*-diskurzusának fő tendenciái közé illesztve az általam kiválasztott Jób-megjelenéseket –, hogy Jób könyve milyen értelmezések mentén felelhet meg, vagy megfelelhet-e egyáltalán a holokauszt kontextusának? Jób könyvének egy olyan értelmezési irányát, lehetséges interpretációját mutatom be, amelyből tekintve Jób könyvének a *soával* való párhuzamba állítása problematikusnak nevezhető. A Jób-*soá* párhuzam mentén futó gondolatmenetek egy része arra a következtetésre jut, hogy a *soában* történtek az Örökkévaló/Isten/Teremtő igazságtalanságát, közönyösségét, közömbösségét, sőt kegyetlenségét igazolják. A *soá* történéseinek mintegy bibliai alátámasztásaként használják Jób történetét (illetve Jób történetének szubjektív értelmezését). Ezekkel az értelmezésekkel szemben Martin Buber Jób-értelmezése és a *soára* adott reflexiói az ember és Isten közötti dialógus folytathatóságáról, és nem visszafordíthatatlan megszakadásáról szólnak, egy olyan dialógusról, amely a Buber-i fogalmakkal élve: valódi dialógus, találkozás. A Buber-i nézőponthoz kapcsolódva úgy vélem, hogy Jób könyvének érvényes értelmezése a dialógus folytathatósága felőli olvasat.

Tradicionális és modern misztika¹

A vallásfilozófiában a misztika értelmezésére és tudományos vizsgálatára tett, egyik legelterjedtebb kísérlet a tapasztalatok kategorizálása. Egy-egy jellegzetességet kiragadva, neves szerzők többek között megkülönböztetnek: keleti és nyugati (Frits Staal, 1975); extrovertív és introvertív (Rudolf Otto, 1932; Walter Stace, 1960); valamint férfi és női (Amy Hollywood, 2012) misztikát. A kategóriák, egy részről, segítik a szerteágazó, és a külső szemlélő számára nehezen megragadható tapasztalatok megértését; ugyanakkor a túlzottan leegyszerűsített kritériumok által, közvetetten kizárják a kategórián kívül eső élményeket és tapasztalati elemeket.

A kategóriák kettős természetét szem előtt tartva – előadásomban megkülönböztetem a tradicionális és modern misztikát. Előbbit, elsősorban Ernst Troeltsch: *A protestáns paradigma* című, 1912-ben publikált művében megjelenő *egyházias kultúra* koncepciójához kapcsolom; utóbbit pedig a modernitáshoz. A tradicionális misztikát privátnak és individuálisnak tekintem, szemben a modern misztikával, melyet közösségi és performatív jelenségként írok le. Ezen kategóriák felvázolásával célozom az, hogy a misztikát érintő, modernitáshoz kapcsolódó, változásokra érdemben reflektáljak, szemben a kortárs szakirodalommal, melyek a kortárs vallási tapasztalatokat spirituális tapasztalatok címén összemoszák (Jeremy Carrette és Richard King, 2005) és nem tekintik misztikusnak (Richard H. Jones, 2016).

¹ A kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

Tényleg nincs vallása a Denesüliné törzsnek? Vallásnéprajzi elemzés Samuel Hearne alapján²

Samuel Hearne a 18. század második felének egyik legnagyobb észak-kanadai felfedezője. Útja nemcsak az amerikai kontinens újabb területeinek felfedezését, hanem az északi őslakosok alaposabb megismerését is eredményezte. Útjával lezárult a Hudson-öböl és a Jeges tengert összekötő vízi út mítosza, hiszen ő volt az első ember, aki gyalogosan is megtette ezt a távolságot, így bizonyítva, hogy ez a vízi út nem létezik. Az előadás során általam ismertetett műve a *Journeys from Prince of Wales's Fort in Hudson's Bay to the Northern Ocean in the years 1769, 1770, 1771, 1772* (1795) – rövidebb és elterjedtebb címén: *Journey to the Northern Ocean* –, melyben a felfedező gondolatait és gyűjtéseinek eredményeit is közölte.

Figyelembe véve az előadás címében is szereplő népcsoport iránti előítéletét, nem meglepő, hogy adatgyűjtése után Samuel Hearne arra a végkövetkeztetésre jut, hogy a művében leggyakrabban megjelenő Denesüliné törzsnek „nincs vallása.” Állításához abban a fejezetben is ragaszkodik, ahol e törzs szokásait írja le: itt számtalan, általa „babonának” titulált szokást és eseményt, sőt történetet említ.

De vajon Hearne végkövetkeztetése megfelel-e az igazságnak? Az említett tradíciók vagy szertartások tényleg csak „babonák”? Nincs mögöttük olyan dimenzió, amely vallássá vagy hitrendszeré forrasztaná össze őket? Előadásomban ezekre a kérdésekre keresem a válaszokat, amelyekhez két oldalról közelítek. Elsőként a különböző, klasszikusnak számító vallásdefiníciókon keresztül azt vizsgálom meg, hogy mi is a vallás. Ehhez segítségül hívom olyan kutatók elképzeléseit, mint amilyenek Edward Burnett Tylor, James Frazer, Emile Durkheim, vagy éppen Friedrich Schleiermacher. Másodsorban pedig néprajzi szempontból vetem fel azt a kérdést, hogy a lejegyzett, véleményem szerint mitológiának, rituálénak, taburendszernek minősülő anyag pontosan hogyan és miként illeszthető be a vallás fogalmi keretei közé. Itt mind a magyar, mind pedig a nemzetközi néprajz szaktekintélyeinek elméleteire hagyatkozva határozom meg a

² Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.

felsoroltak vallási jelentőségét. Ebben Arnold van Gennep munkássága mellett többek között Hoppál Mihály, Voigt Vilmos, Mary Douglas, valamint Victor Turner írásai lesznek segítségemre.

Az áldozatbemutató módjai és szerepe az andoki indiánok vallásában válogatott koraújkori spanyol források tükrében

Előadásom témája az áldozat fogalma és legfontosabb jellemzői a XVI. századi andoki indiánok vallásában. A téma kifejtéséhez négy kora újkori spanyol forrást használok fel, melyek mindegyike szemtanúja volt az Újvilág európai gyarmatosításának és a keresztény hit erőszakos terjesztésének. Ezek a spanyol források: Ulloa Mogollón és társai (adatközlők): *Relación de la provincia de los Collagnas*, Cristóbal Molina: *Relación de las fábulas y ritos de los Incas en el tiempo de su infidelidad*, Cristóbal de Albornoz: *La instrucción para descubrir todas las guacas del Pirú y sus camayos y haciendas*, Polo de Ondegardo: *Tratado y averiguación sobre los errores y supersticiones de los indios*. A nevezett írásművekre együttesen jellemző, hogy rendszerint erős keresztény elfogultsággal viseltettek az indiánok vallása és szokásai iránt, azonban még ilyen kritikával illethető nézőponttal is felfigyeltek olyan létfontosságú dolgokra, melyek alapján képet kaphatunk arról, hogy milyen lehetett az indiánok világa az európai gyarmatosítás kezdetén. A szövegek számos vonását megőrizték az indiánok vallásának, így például a kecsua nyelvű vallási énekeket, a *guacák* leírását (a bálvány mint a népi vallásosság alapja) és az áldozatbemutató módjait is. A kereszténység terjesztésekor a spanyolok több nehézségbe ütköztek, ezek közül a bálványimádás és a „pogány” áldozatbemutató volt a leg súlyosabb, melyek ellen komoly harcot vívtak a vizitátorok és a hittérítők egyaránt.

Hitvalló Szent Maximosz lélekfelosztása és ennek antik filozófiai kontextusba helyezése

Előadásom elején röviden ismertetem Hitvalló Szent Maximosz életét, munkásságát és történeti kontextusba helyezem alakját. Ezután rátérek az általam felhasznált két művének vázlatos bemutatására. Az egyik a *Fejezetek a szeretetről* című aforizma-gyűjtemény, ami a szerző korai aszketikus műveihez tartozik, a másik pedig a 10. *Ambiguum* 44. szakasza (exegézise), mely a dogmatikus művek közé sorolandó. A hitvallónak a lélek felosztására vonatkozó elméletét ennek a két munkának fényében fejtem ki. Ez az elmélet a lélek részekre osztását hangsúlyozva a platóni-arisztotelészi tradícióba illeszkedik, ezért a továbbiakban az említett két görög filozófusnak a témám szempontjából releváns műveivel is foglalkozom. Platón esetében legfőképpen az *Állam*, a *Phaidrosz* és a *Timaios* című munkák bizonyos részeire támaszkodom, Arisztotelésztől pedig *A lélekről* és a *Nikomakhosz* *etika* című írások vonatkozó meglátásait veszem alapul. Mondanivalóm színesítése és alátámasztása érdekében idézeteket hozok mind a keresztény, mind pedig az antik filozófiai oldalról. Bár az egyházatya nem vette át közvetlenül a platóni lélekmodellt, hiszen ez leginkább Evagriosz Pontikosz művein keresztül jutott el hozzá, az elmélet mégiscsak a nagy görög gondolkodóra vezethető vissza. Témám ismertetésével újabb érintkezési pontot kívánok kijelölni a keleti ókeresztény gondolkodás és az antik görög filozófia között.

Az alázat, mint motívum Canterbury-i Anselmus imádságaiban és meditációiban

Canterbury-i Anselmus 19 imádsága és 3 lelkigyakorlata a középkori nyugati, latin nyelvű lelkiismereti irodalom nagy hatású szövegei közé tartoznak. Ezekben a bűnvalló imádságokban az imádkozó alázata meghatározó motívum, ami lehet irodalmi-retorikai eszköz éppúgy, mint egy teológiai szöveghagyomány folytatása. Az alázat és a gőg problémája kiemelt fontosságú Augustinus életművében (l. pl. *Vallomások* X. könyv 36-38.) és Nagy Szent Gergely munkáiban, nevezetesen *Benedekről* szóló *életrajzában* (többek közt a 20. fejezetben), valamint a *Lelkipásztor kézikönyvében* (Első rész 8. fejezet, 2. rész 6. fejezet, 4. rész). Az utóbbi mű 4. részében a szerző fontosnak tartja az egyházi vezetők önvizsgálatát, hogy ne váljanak gőgössé, s így alkalmatlanná hivataluk betöltésére.

Anselmus 1. és 2. lelkigyakorlatának is alapmotívuma az önvizsgálat (az első lelkigyakorlat, avagy meditáció a bűnös ember önvizsgálatával foglalkozik, a második pedig a szüzesség elveszthetőségének problémájával, amelyet spirituális szinten értelmez), de némely imádságában is megjelenik ez az alázatra vezető önvizsgálat, így a szerzetesi élethez szorosan kapcsolódó, Szent Benedekhez és a patrónus szenthez szóló imákban. Mivel a szakirodalmi konszenzus az imák és lelkigyakorlatok címzettjei között egyházi és politikai vezetőket tart számon, érthető az atyák intelmeinek hatása e szövegekben. Különösen fontos Gergely hatása, akinek a püspököknek írt kézikönyve alapmű volt a nemesi könyvtárakban, de a teológiai probléma mélyebb megértéséhez Ágoston teológiáját is tanulmányoznunk kell. Emellett Anselmus e *virtualizált* lelkivezetésben törekedett a példaadásra is azok esetében, akikre rábízottakként tekintett (rendtársak, püspökök, nemes hölgyek). Igyekezett továbbá a *Regula* lelki útmutatásait közvetíteni, ami az apát kiemelt feladata. Ebből a szempontból különösen fontos a RB 7. fejezete, amely az alázat lépcsőfokait elemezve határozza meg az üdvösségre vezető lépések sorát, a megszentelődés útját.

Aki szégyellte, hogy testben lakik

Plótinosz osztja Platón véleményét, miszerint a lelkünk testünk fogságában, bilincsében van. Ez talán azt jelentheti, hogy a test megakadályozza a Lelket abban, hogy annak figyelme az Értelemre, közvetett módon pedig az Egyre koncentrálódjon.

„Kíséreljétek meg visszavinni a bennetek lakozó Istenséget, a mindenségbe lakozó Istenségbe.” Ez volt utolsó mondata Plótinosznak tanítványához Porphürioszhoz. A gondolkodó az emberi etikai célt az Egyhez való visszatérésben jelölte meg: visszatérés ahhoz az Egyhez, amely hiperbolikus, mindenén túli, meghatározhatatlan, önmagának elégséges, amelyből minden származik, de ő maga nem származik semmiből, semmire sem szorul rá. Plótinosz örökké eme isteni valóság felé törekedett, végső célja az volt, hogy minél közelebb kerülhessen ehhez a meghatározhatatlan és megragadhatatlan Egyhez, életrajzában pedig azt is olvashatjuk, hogy több alkalommal sikerült eljutnia az extázis állapotába.

Plótinosz saját bevallása szerint azonban, korának értelmében véve nem volt „vallásos”. Nem vett részt szertartásokon, nem egy istenség szólította, és hívta el útjára, mint például Prokloszt, akihez Athéné álmában szólt. Előadásomban mégis arra szeretnék vállalkozni, hogy Plótinosz vallásosságát ábrázoljam életrajzában és művének az *Enneászok*nak segítségével, hiszen bonyolult, elliptikus, mély metafizikáján túl, talán kevés szó esik arról a Plótinoszról, aki „ha beszélt, a szellem szinte kiült az arcára, és fénnel árasztotta el.”

Augustinus *Vallomása* mint spirituális gyakorlat modell

Miért ne használnánk újólag – Augustinus eredeti szándéka szerint is –, a *Vallomásokat* lelkiismereti műként? Ha Augustinus *Vallomásához* „csak” olvasva fordulunk, annak a diáknak a helyzetében vagyunk, akinek „csak” magyaráznak. Pedagógiából viszont ismeretes, hogy az aktívan résztvevő közreműködés sokkal hatásosabb, mint a passzív hallgatás vagy olvasás útján szerzett ismeret.

Pszichológiai szempontból az írás egy kognitív folyamat, amely nemcsak rögzíti, de rendszerezi is az emberi gondolatokat. Az írás a szociálpszichológia kutatásai szerint kihelyezési és elengedési élményt kínál a gondolatait őszinte szándékkal és expresszív módon leíró embernek. Címszavakban összegezve: megértés, rendszerezés, kihelyezés, elengedés, személyes tapasztalat; mindezek, ha vallástudományról beszélünk a spirituális teológia elemei.

A *Vallomásokat* modellnek tekintve, célom egy olyan irányadó gyakorlatsort összeállítani, amelynek mentén ki-ki megírhatja saját egyéni és dinamikus vallomásait. A spirituális teológia irányadásával, az írás-és olvasásterápia tudományos, klinikailag tesztelt, eredményeinek segítségével. Az elsődleges források mellett, az elméleti részben többek között Németh Dávid, Nouwen J. Henri, Pehm Gilbert és az írás-és olvasásterápia területén James W. Pennebaker, Gabriele L. Rico, John F. Evans munkáira hivatkozom. Világiként nevezhetjük ezt keresztény írás- és olvasásterápiának, gyakorló keresztényként pedig napjaink emberére adaptált lelki gyakorlatnak.

Az írás-és olvasásterápiával ötvözött spiritualitás számos közös elemet mutat a katolikus *lectio divina* vagy akár a *soliloquium* elemeivel, másrészt hangsúlyozottan a napi rutinba kíván beágyazódni, és azáltal, hogy módszere révén visszkapcsol a személyesből az objektívbe, megelőzi a szélsőséges szubjektívizmust.

Átmeneti rítusok megjelenése a római Ceres kultuszban

Az ókori Róma kutatásának történetében mindig is kiemelt szerepet kapott Róma vallásának megismerése. Az már régóta elfogadott tényként kezelendő, hogy a rómaiak igen szoros kapcsolatot ápoltak isteneikkel és igen fontos volt számukra a vallás, hiszen életük számos pontján megjelent. Habár vannak elképzeléseink, hogy hogyan tekintettek a rómaiak a saját isteneikre, azonban azt látnunk kell, hogy csak kulturális kontextusaikban érthetjük meg. Az istenek irodalmi és művészeti reprezentációinak tanulmányozásával, melyeket azok a férfiak és nők hoztak létre, akiknek mindennapjának része volt az istenek imádata s ennek segítségével megtudjuk, hogy mit is jelentett egy-egy istenség a társadalomnak. Ez a jelentés rendkívül bonyolult és ez az összetettség, egyetlen istenség alakjában is megjelenhet.

A *liminalitás* fogalma szorosan kapcsolódik Ceres istennőhöz. Maga a kifejezés a latin *limen*ből, a „küszöb” szóból származik és valaminek a kezdetét vagy valaminek a határ átlépését jelenti az egyik állapotból a másikba. Jó példa erre az életből a halálba lépés vagy a békéből a háborúba kerülés. Az ilyen változások megzavarják a társadalmi egyensúlyt, olyan válságot hoznak létre, amely mind az egyén, mind a társadalom egészét érinti. Sok társadalomban a vallási szertartásokat a válság *mimetikus* képviselőire és az új államba való átmenet félelmének eloszlatására vezetik be. Az átmenet rítusokat a társadalmi interakciók új csoportjának létrehozása érdekében végzik. A végső szakaszban újra beilleszti azokat, akik részt vettek a rituálékban egy új vagy megújult társadalmi rendben.

Ceres istennő erősen kapcsolódik az átmeneti rítusokhoz. Az egyén számára az istennő a halálhoz, a születéshez, a házassághoz és a váláshoz is igen szorosan köthető a különböző rítusok segítségével. A római társadalom egésze számára Ceres a mezőgazdaság periodikus rituáléjához, a *mundus* létrehozásához, az élővilágból az alvilágba történő átjárásához kapcsolódik. Az istennő kötődik a nem időszakos rituálékhoz, mint a *prodigiumok*, a háború utáni béke megteremtését célzó szertartások, a *plebeius magistratusok sacrosanctitásának* megsértése és azok megbüntetése, akik vétettek a *res publica* ellen.

Előadásomban a források és a vonatkozó szakirodalom segítségével azt kívánom bemutatni, hogy milyen szerepet is játszottak a római társadalomban a Ceres kultuszhoz köthető átmeneti rítusok. Az antik *auctorok* műveinek segítségével, mint Cicero, Vergilius, Festus, Plutarchos, Varro, rá kívánok mutatni arra, hogy a gyakorlatban hogyan is jelentek meg ezek a

rituálék és hogyan alkalmazták őket. Előadásomban öt átmeneti rítust, a születést, a házasságkötést, a válást, a halált és a beavatást kívánom bemutatni. Ennek elsődleges oka az, hogy ezek voltak a leggyakoribbak, amelyek a római emberek életét meghatározták, így a források is sokszor említik azokat, ezáltal jól tudjuk rekonstruálni a rítusokat.

A Mária szerinti evangélium

A *(Magdalai) Mária evangélium* az eddig ismert egyetlen, női szerzőnek tulajdonított evangélium, amely tény már önmagában, a benne foglaltaktól eltekintve is különlegessé teszi a szöveget. Az evangéliumot három kézírattöredékből ismerjük, amelyek közül a leghosszabb terjedelmű a *Berolinensis* 8502-es jelzetű papiruszkódex részeként vészelte át az évszázadokat. A további két, görög nyelvű verzió rendkívül töredékes állapotban maradt fenn, ráadásul tartalmi szempontból egyik sem rendelkezik olyan információval, amely a kopt változatból ki ne derülne. A paleográfiai vizsgálatok alapján a két görög töredék az i.sz. (korai) 3. századra, míg a kopt szöveg az i. sz. 5. századra datálható. Bár a nemzetközi tudományos élet a kopt kódex 1896-os felfedezését követően kisebb-nagyobb megszakításokkal folyamatosan foglalkozik a szöveggel, addig a magyar kutatások figyelmét szinte teljes egészében elkerülte, aminek következtében magyar nyelvű fordítást sem tettek közzé sehol. Kutatásom célja tehát alapvetően az volt, hogy a *primer*, kopt forrásszöveg kritikai apparátussal ellátott fordítása mellett a szöveg részletes elemzését is elvégezzem, amelynek elkészítéséhez leginkább az összehasonlító módszertant alkalmaztam.

Az evangéliumban foglaltakkal kapcsolatban számos kérdés merül fel, például, hogy mit tehet hozzá a szöveg a *gnózis* kutatásához, egyáltalán mik azok az elemek, amelyek miatt a gnosztikus iratok közé sorolhatjuk; a benne foglalt titkos tanítások alapján mely gnosztikus irányzathoz tartozhat, és hol keletkezhetett, illetve, hogy a szöveg alapos, filológiai és vallástörténeti vizsgálatát, valamint a másodlagos szakirodalom tanulmányozását követően milyen konklúziókat vonhatunk le a rendelkezésünkre álló adatokból. Előadásomban a forrásszöveggel kapcsolatos alapvető tudnivalók ismertetése mellett a fent vázolt kérdésekre is válaszokkal szolgálok. Mindezek mellett a szöveggel kapcsolatban megfogalmazott tézisem – miszerint a *Mária szerinti evangélium* a valentiniánus gnózis forrásszövegeiben foglaltakkal mutatja a legtöbb párhuzamot és ezek segítségével is érthetőek meg a vizsgált irat homályos részei – alátámasztására szolgáló bizonyítékokat is bemutatom.

A tér megszentelésére irányuló törekvések lényege a *Vinculum Caritatis* világi rend valóságában

Schleiermacher *A vallásról* című művében kimutatta, hogy Isten valósága a társas interakciók során tudatosul az egyénekből. Isten tehát a közösséggé formálódás útján jelenik meg az egyes ember számára. A *Vinculum Caritatis* világi rend 1949-es létrejöttének közvetlen előzménye XII. Piusz pápa *Provida Mater Ecclesia* konstitúciója volt. Ez az enciklika adott egyházi jogi alapot arra, hogy azok a szerzetesi identitással rendelkező hitközösségek is hivatalosan bejegyzett szerzetesrendet alapíthassanak, akik nem akarják magukat szemmel láthatóan és élesen elkülöníteni a nem szerzetesi közösségektől. A rend tagjai az emberek között maradva, apostoli módszerekkel hirdetik Isten igéjét, és a Szentírás segítségével igyekeznek a rászoruló egyéneknek, családoknak segítséget nyújtani. Az apostolkodás az *individuum* szintjéről, általában páros interakciókból indul, és onnan igyekszik hatását kifejteni mikro- és makrostrukturális szintre. Az isteni transzcendencia tehát az emberek közti immanens viszonyokban nyilvánul meg. Ez a fajta proaktív vallásosság nem csak akkor szenteli meg a teret, amikor éppen szerzetesi minőségükben vannak jelen a világban, hanem akkor is, amikor világi munkájukat végzik, hiszen a hivatássá emelt vallásos hit belső kényszerként jelentkezik az életük minden területén, és eszerint igyekeznek alakítani saját valóságukat. Életük minden pillanatát ezek a megszentelési törekvések teszik ki.

Előadásomban azokra a szimbolikus folyamatokra és cselekvésekre igyekszem rávilágítani, amelyek révén a *Vinculum Caritatis* tagjai – Eliade szavaival élve – megismétlik a kozmogóniát, azaz megalapítják a maguk világát, hogy élhessenek benne. A kutatás alapjául az a hét életútinterjú szolgál, amelyeket a *Vinculum Caritatis* tagjaival készítettem a *Szerzetesi Életút – Értékmentő Kutatás* keretei között.

A monostor és a monostoron kívüli világ

A korai szerzetesség mozgalmának első remetéi a jellemzően városi kereszténység integráns részeként működtek, azonban a 3. században programszerűen is megjelent a sivatagi szerzetesség eszméje. A sivatagban 'új városként' definiált remetetelepek, majd a későbbi szerzetesi közösségek modelljéül Alexandriai Atanáz Remete Szent Antalról írt életrajza szolgált. A sivatag, majd később a cella toposza kétarcú valóság a szerzetesség történetében: egyszerre jelent védettséget a város zajától, és megkísértettséget, vagyis az intenzív lelki megkülönböztetés terepét is.

Előadásomban arra keresem a választ, hogy a szerzetesség első századaiban hogyan alakult a leteleplő közösségek és a monostorokon kívüli világ kapcsolata. Forrásul néhány keleti (Pakhómiosz, Baszileiosz) és nyugati szerzetesi regula (Ágoston, *lerinumi* regulák, *Regula Magistri*, *Regula Benedicti*) áttekintése szolgál, továbbá a történeti gyűjtemények (*Historia Lausiaca*, *Cassianus*), levelek (Ágoston) és szentéletrajzok (*Vita Antonii*) vonatkozó szempontjait is vizsgálatom tárgyává teszem. A fentiek elemzése révén kétirányú mozgást szükséges szemügyre vennünk: egyrészt, hogy a külvilág időről időre betér vagy beférkőzik a monostorokba, másrészt pedig, hogy a *monachusok* kifelé irányuló mozgása is tetten érhető. A vizsgálódásból kitűnik, hogy a befelé és a kifelé irányuló mozgás egyaránt erősen szabályozott, ugyanakkor megjelenik a monostorba érkező vendég 'Istenarcúsága'. Mindazonáltal alapelvnek bizonyul a benti világ meghatározó jellege az egyéni és közösségi Istenkeresésben, amely útkeresésből fakadhat válasz azok számára, akik kintről jöve belső válaszok után kutatnak.

Az antiszemita Shakespeare: A velencei kalmár és utóélete

Az előadás azt kívánja bemutatni, miként és milyen hatással reprezentálják *A velencei kalmár* különböző előadásai, valamint a drámaszöveg maga, a zsidó és keresztény teológiát. Az előadás a darab negyedik felvonására fog koncentrálni, mivel ez tartalmazza a leglényegesebb teológiai kérdéseket és problémákat. Habár *A velencei kalmár* pusztán elvétele tárgyalja direkt módon a teológiát vagy vallásfilozófiát, bizonyos hittel kapcsolatos elképzelések és tévhitek—a közösség, valamint a Másik hitével kapcsolatosak—fontos szerepet játszanak a darabban.. Az előadás elsősorban a kora modern Anglia populáris és sztereotip elképzeléseit használja fel a judaizmusról, mivel nem valószínű, hogy Shakespeare elmélyültebben tanulmányozta a zsidó teológiát, de alapul szolgálnak a két vallás (judaizmus és kereszténység) alapvető teológiai szövegei is, hogy megmutassák, miként tér el a darab a dogmától és a hús-vér hívők szokásaitól. Továbbá, az előadás a darab utóéletét is megvizsgálja, azt kutatva, hogy Shakespeare korának antiszemitizmusa miként jelent meg és tűnt el különböző korok színházi értelmezésében, milyen dramaturgiai változtatások szükségesek ahhoz, hogy a darab előadható legyen, érdemes-e az előadásra a potenciális antiszemitizmusa ellenére is, és egyáltalán valóban a darab maga antiszemita-e, vagy az aktuális közönsége.

Megnyerni a szívüket: a japán vallástudat objektív vizsgálatának fontossága, a karizmatikus keresztény misszió szempontjából

A kereszténység egy olyan világvallás, mely több évezredes hagyományra tekint vissza. Egyik lényeges eleme a missziós tevékenység, az evangéliumi örömmüzenet megismertetése minél több nem-keresztény emberrel. A misszióra a keresztény vallás hívei nem pusztán választási lehetőségként tekintenek, hanem egyfajta kötelességként is.

Bizonyára mindannyian olvastunk, vagy hallottunk már missziós történetekről, misszionáriusok kalandos életéről, vagy akár ezzel kapcsolatos rémtörténetekről is. Az ilyen történetek nagy része több évtizeddel, vagy több évszázaddal ezelőtti eseményeket örökít meg, hiszen a misszió akkor élte igazi 'virágkorát', amikor az emberek túllépve addigi korlátaikat, először felfedező, majd gyarmatosító célzattal indultak útnak. Az így megismert új népekhez keresztény misszionáriusok is érkeztek, akik évszázadokon keresztül végeztek hittérítői tevékenységet.

Feltételezhetnénk, hogy a modern kor beköszöntével már véget értek a missziós utak, hiszen nehezen elképzelhető, hogy élnek még olyan emberek, akik nem hallottak Jézus Krisztusról. A keresztény misszió azonban nem szűnt meg, és Japán az általa második legkevésbé elért országnak számít. Bár közel fél évezred telt el, mióta az első hittérítők partra szálltak a szigetországban, a keresztény hívek aránya mind a mai napig nem haladta meg a lakosság 2%-át, amely szám folyamatosan csökken.

Előadásomban ennek a 'problémának' az okaira próbálok fényt deríteni, a Japánban alkalmazott missziós technikák feltérképezésével. A kérdést elsősorban abból a szempontból közelítem meg, hogy hogyan tekintettek a misszionáriusok a japán kultúra egyik fő jellemzőjére, a vallástudatra, valamint, hogy ez hogyan és milyen mértékben befolyásolhatta a japán keresztény misszió kimenetelét. Ehhez kapcsolódva a nyugati keresztény kultúrkör és a keleti japán kultúra vallásfelfogása közötti hasonlóságokat és különbségeket is ismertetni fogom.

K R E | Károli Gáspár Református Egyetem

Köszönetnyilvánítás

A konferencia szervezői ezúton mondanak köszönetet mindazon oktatóknak, akik tanácsaikkal, észrevételeikkel és útmutatásukkal segítették az esemény létrejöttét, valamint a hallgatóknak, akik részvételükkel emelték a konferencia fényét.